

УДК 811.11 = 112.2: 159.95 (043.2)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-15>

Ірина ОРЕЛ,
orcid.org/0000-0002-7258-1444
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германської філології
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) *orel_i72@ukr.net*

ШЛЯХИ СЕМАНТИЧНОГО РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ-АНТРОПОНІМОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТЕРЕОТИПІВ

Пропонована розвідка присвячена виявленню шляхів модифікацій значення німецьких фразеологічних одиниць з компонентом-антропонімом на позначення стереотипів. Укладено ономазіологічні портрети досліджуваних фразем, проведено аналіз образу чи пресупозиції внутрішньої форми фразеологізмів. У ході розвідки встановлено, що низка досліджуваних фразеологізмів виникла на основі біблійних та міфологічних сюжетів. Компонентами-антропонімами таких фразем зафіксовано імена біблійного та міфологічного походження. Більша частина студійованих фразеологізмів мають компонентом-антропонімом поширене німецьке ім'я й ономазіологічною основою виникнення є фрагменти національної картини світу.

З метою виявлення семантичного наповнення цілісного фразеологічного значення укладаємо ономазіологічний портрет фразем, виявляючи ознаки образу чи пресупозиції, які послуговували основою семіозису.

Найпродуктивнішими шляхами семантичних трансформацій фразем виявлено: зміну / дорозвиток образу чи пресупозиції, на основі яких укладається ономазіологічний портрет; виокремлення нових, раніше не стереотипізованих ознак образу / пресупозиції; зміна оцінки стереотипізованих ознак образу / пресупозиції. Виявлені шляхи семантичних модифікацій задіюються комплексно.

Дорозвиток образу / пресупозиції внутрішньої форми відбувається завдяки появі нових ознак, які виокремлюються, стереотипізуються і слугують основою вторинного семіозису. Виокремлення нових ознак образу / пресупозиції активується через потребу стереотипізації нового поняття з використанням уже відомого образу. Нові ознаки з'являються двома способами: виокремленні та переосмисленні ознаки зазнають повторної метафоризації, що сприяє формуванню нових ознак того самого образу; виокремлюються нові, не активовані раніше, ознаки вже використаного образу. Результат первинної метафоризації відбиває на мовному рівні первинний фразеологічний семіозис. У процесі подальшого перенесення значення метафоризовані ознаки зазнають вторинного переосмислення, що сприяє вторинному фразеологічному семіозису. Зміна оцінки виокремлених ознак зумовлена: зміною оцінки всього образу; зміною умов існування і потреб суспільства; зміною ціннісних орієнтирів мовців. Така зміна відбувається або полярно (з негативної на позитивну чи навпаки), або поступово (негативна – нейтральна – позитивна).

Будь-які трансформації образу / пресупозиції, зміна вибору ознак чи зміна їх оцінок відбуваються в семантиці й інколи у структурі фразеологізмів. Семантичні чи структурно-семантичні модифікації фіксують денотат і конотат (оцінний, емотивний, експресивний, стилістичний компоненти).

Ключові слова: *стереотип, фразеологічне значення, розвиток семантики фразеологізмів, ономазіологічний портрет, ознаки образу, внутрішня форма, мовні та позамовні чинники.*

Iryna OREL,
orcid.org/0000-0002-7258-1444
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Romano-Germanic Philology
Rivne State Humanities University
(Rivne, Ukraine) *orel_i72@ukr.net*

WAYS OF SEMANTIC DEVELOPMENT OF GERMAN PHRASEOLOGISMS WITH ANTHROPONYM COMPONENT ON THE DESIGNATION OF STEREOTYPES

The proposed exploration is devoted to identifying ways to modify the meaning of German phraseological units with an anthroponym component to denote stereotypes. Onomasiological portraits of the studied phrases are made, the analysis of the image or presupposition of the internal form of phraseology is carried out. During the investigation it was established that a number of studied phraseologies arose on the basis of biblical and mythological plots. The anthroponym components of such phrases record the names of biblical and mythological origin. Most of the studied phraseologies have a common German name as an anthroponym component, and the onomasiological basis of their origin is fragments of the national picture of the world.

In order to identify the semantic content of the integral phraseological meaning, we conclude an onomasiological portrait of phrases, revealing the features of the image or presupposition that served as the basis of semiosis.

The most productive ways of semantic transformations of phrases are revealed: change / development of the image or presupposition on the basis of which the onomasiological portrait is concluded; identification of new, previously not stereotyped features of the image / presupposition; change in the assessment of stereotyped features of the image / presupposition. The identified ways of semantic modifications are involved comprehensively.

The development of the image / presupposition of the internal form is due to the emergence of new features that are isolated, stereotyped and form the basis of secondary semiosis. The separation of new features of the image / presupposition is activated due to the need to stereotype a new concept using an already known image. New features appear in two ways: the isolated and reinterpreted features are re-metaphorized, which contributes to the formation of new features of the same image; new, not previously activated, features of the already used image are distinguished. The result of the primary metaphor reflects at the linguistic level the primary phraseological semiosis. In the course of further transfer of meaning, the metaphorized features undergo a secondary rethinking, which contributes to the secondary phraseological semiosis. The change in the evaluation of the selected features is due to: a change in the evaluation of the whole image; changing the conditions of existence and needs of society; changing the values of speakers. Such a change occurs either polarly (from negative to positive, or vice versa), or gradually (negative – neutral – positive).

Any transformations of the image / presupposition, change of the choice of features or change of their assessments are reflected in the semantics and sometimes in the structure of phraseology. Semantic or structural-semantic modifications are fixed by denotation and connotation (evaluative, emotional, expressive, stylistic components).

Key words: stereotype, phraseological meaning, development of semantics of phraseological units, onomasiological portrait, features of image, internal form, linguistic and extralinguistic factors.

Постановка проблеми. Вивчення семантики фразеологічних одиниць (далі – ФО) лишається актуальним питанням сучасного мовознавства попри значну кількість досліджень у цьому напрямі. Відоме твердження про стабільність форми і змісту ФО (Я. А. Баран, Г. Бургер, М. Д. Степанова, В. М. Телія, І. І. Чернишова, В. Фляйшер та інші) у результаті останніх студій викликає низку питань. Як свідчать сучасні розвідки в галузі фразеологічної семантики, непопулярність структури і значення ФО не є константою. Форма деяких ускладнених мовних знаків лишається стабільною, проте фразеологічне значення (далі – ФЗ) модифікується. Низка ФО зазнають структурно-семантичних змін, що ілюструє здатність фразем трансформуватися.

Актуальність розвідки зумовлена необхідністю розуміння семантичних процесів ФО, які володіють національно-культурною навантаженістю, причин, шляхів і механізмів модифікацій ФЗ. Матеріалом дослідження обрано ФО з компонентом-антропонімом (далі – КА) на позначення стереотипів, які транслюють національно-специфічне світобачення і світосприйняття мовців.

Аналіз досліджень. Вивчення ФО з ономастичним компонентом активно проводиться на матеріалі різних національних мов у різних аспектах: досліджуються ФО з ономастичним компонентом німецької й української мов як репрезентанти національної культури, описано імена біблійного походження та національні імена, які використовуються на позначення характеристик поведінки, характеру, світогляду людини; проведено ідеографічну класифікацію досліджуваних ФО (В. А. Гаманюк, Т. М. Мішеніна); описуються

способи перекладу українською ФО з ономастичним компонентом на матеріалі англійської мови, аналізується роль ономастичного компонента у формуванні ФЗ (З. М. Корнева, Є. В. Шуміцька); проводиться зіставлення ФО з КА на матеріалі української, російської, французької, англійської та німецької мов, студіюється вплив семантики антропоніма на цілісне ФЗ, здійснюється порівняльний аналіз ФОКА на матеріалі неспоріднених мов (І. С. Божко).

У зарубіжному мовознавстві увагу дослідників привертає: семантична площина ФО з ономастичним компонентом у зіставному аспекті з метою виявлення повних, часткових еквівалентів чи відсутності таких, аналіз конотативного компонента ФЗ, на формування якого впливає онім (Helena Beránková); питання структури, семантики ФО з ономастичним компонентом і ФОКА, ступінь їхньої ідіоматичності, комунікативні потенції (Erika Windberger-Heidenkummer); полісемність онімів у структурі ФЗ, їхній вплив на формування значення ФО (Joern-Martin Becker); топоніми у структурі ФО на матеріалі німецької та польської мов у зіставному аспекті (Marek Laskowski) та інші.

Мета статті – виявлення шляхів розвитку семантики ФО на позначення стереотипів. Для розуміння процесу модифікації ФЗ необхідно провести компонентний аналіз структури і семантики ФО з метою виявлення механізмів таких змін. Для встановлення причин семантичних трансформацій з'ясуємо чинники фразеологічного семіозису, які мають мовний і позамовний характер. Необхідно укласти ономасіологічну основу ФО, виявити її тип (образ чи пресупозиція); встановити джерело походження (Біблія, міфи,

національна культура (вірування, забобони, фольклор, література) чи інше). У результаті проведеного аналізу процесу фразотворення виявляємо стереотипізовані ознаки ономазіологічної основи, які зазнають переосмислення і виступають основою фразеологічного семіозису. Встановлюємо причини змін компонентів ФЗ на основі змін мовних (лексичні зсуви, звуження, розширення, перенесення значення тощо) і / чи позамовних чинників (зміна вибору ознак ономазіологічної основи ФО, зміна оцінки виокремленої стереотипізованої ознаки ономазіологічної основи, зміна оцінки цілого образу / пресупозиції, що є основою внутрішньої форми ФО).

Виклад основного матеріалу. Питання семантики онімів, зокрема антропонімів, викликає дискусії в сучасному мовознавстві. Значення онімів розглядається як: 1) структурно-мовний зміст; 2) редуковане значення власної назви; 3) мовний знак, що не володіє значенням (Мадиева, 2011: 145–146). Існує думка, що оніми не лише виконують номінативну функцію, тобто мають значення, позначаючи об'єкти позамовної дійсності, але й володіють конотативним значенням, демонструючи емотивно-оцінні властивості у процесі їх використання як загальні назви (Отин, 2004: 5).

ФОКА на позначення стереотипів привертають нашу увагу, оскільки володіють виразною національно-культурною інформацією і, відображаючи потреби мовців, реагують на зміни в житті суспільства, що спричинює процеси семантичних трансформацій ФО. Тому ми вважаємо, що виявлення і розшифрування ономазіологічного портрету ФОКА сприятиме розумінню не лише всіх аспектів ФЗ, але й векторів розвитку семантики ускладнених мовних знаків, розкриє причини виявлених модифікацій ФЗ. Простежимо шляхи та тенденції розвитку ФЗ і встановимо фрагменти НКС, ціннісної картини світу мовців. Виявивши позамовні причини семантичного розвитку ФО на позначення стереотипів, з'ясуємо національно-специфічні риси мислення, наблизимося до розуміння ментальних особливостей лінгвокультури.

Результат аналізу фактичного матеріалу дослідження виявив, що ономазіологічною основою семіозису ФОКА є образ або пресупозиція, які передають транскультурну або національно-культурну інформацію.

До ономазіологічної основи міжкультурного характеру відносимо КА біблійного і міфологічного походження. У результаті укладання ономазіологічного портрету ФОКА встановлено, що основою внутрішньої форми може бути образ, презентований лексевою-антропонімом у струк-

турі ФО, або пресупозиція, представлена лексичним КА та дієсловом чи словосполученням, що адресують до біблійного сюжету чи міфу. Наприклад, стереотипне уявлення, презентоване образом: «щось давнє, старе» – *der alte Adam* – давні звички, пережитки минулого; *seit Adam und Eva* – з давніх давен. Стереотипне бачення чогось хорошого, затишного, благополучного передає ФО *wie in Abrahams Schloß sitzen* – жити як у раю, як у Бога за пазухою. Для вираження стереотипу про нестерпні муки використовується міфологічний образ Тантала – *Tantalsqualen leiden* – (досл.) зазнати мук Тантала; (розм.) нестерпне страждання; усвідомлення близькості бажаної мети і неможливості її досягти. Стереотипне уявлення про вихід із важкого становища передає ФО *Ariadnefaden finden*; про вразливе, хворе місце – *Achillesferse*; *wie Castor und Pollux* – нерозлучні друзі (на основі міфу про синів Зевса); *Herkulesaufgabe / Herkulesarbeit machen* – виконувати складну роботу, з якою впорається лише фізично сильний чоловік (*Odysseus Abenteuer*).

Стереотипні уявлення, вербалізовані ФОКА, що виникли на основі пресупозиції на базі міфів: *gordischen Knoten durchhauen* – (розм.) розрубати Гордіїв вузол (на основі міфу про вузол у святині Зевса (GEolino)); стереотипне уявлення про безвихідь репрезентує ФО *zwischen Skylla und Charybdis geraten* – потрапити у скрутне, безвихідне становище (GEolino); стереотип про загрозу, небезпеку вербалізує ФО *das Schwert des Damokles / Damoklesschwert schwebt über jemandem* – над кимось нависла небезпека; щасливі дні закінчуються (GEolino).

Низка ФОКА акумулює у ФЗ національно-специфічну інформацію. Такі ФОКА виникли на основі вірувань (імена святих, духів), забобонів (евфемізми), фольклору (казкові герої), літературних творів (герої, події літературних творів), структурними компонентами яких є антропоніми, що позначають поширені імена народних героїв, бандитів; прізвиська, прізвища, імена відомих людей (імена науковців), видатних особистостей (королі, генерали, художники тощо).

ФОКА на основі національно-культурного образу представляє стереотипне уявлення про: сміливість: *Doller Otto* – смілива людина; невдачу: *den flotten Otto haben* – (розм., фам.) зазнати краху; звичайність, посередність: *Otto Normalverbraucher* (WRARWiASUS) – (розм.) середньостатистичний громадянин; *Otto heiten* – (розм., Westf.) бути дуже старанним (про людину і про предмети) (*Wander*); лінь: *Faule Trine* – ледача дівчина; *der faule Hans / ein fauler Heinz* – ледачий (про чоловіка); стереотипне сприйняття розуму: *klug wie Einstein*.

ФОКА на основі національно-культурної пресупозиції представляють стереотипи про: відчайдушну сміливість: *rangehen wie Blücher* – сміливо кинутися вперед (WRARWiASUS) (ФО виникла на основі подій війни з Наполеоном, під час якої Гебгард-Леберехт фон Блюхер – прусський генерал-фельдмаршал відзначився перемогами в битвах під Лейпцигом і Ватерлоо, очолюючи атаки солдат, надихаючи їх власним прикладом (Wikipedia). Стереотипне уявлення про марну, непотрібну роботу презентовано ФОКА *etwas für den Alten Fritz(en) machen* – (розм., зневажл.) робити щось даремно, яка утворилася на основі звичок прусського короля Фрідріха II (1712–1786 pp.), що прославився надзвичайною любов'ю до розкошів і марнотратства. Ім'я *Fritz* – скорочена форма від *Friederich* (*Früher war alles für den Alten Fritz, heute fürs Finanzamt*) (Für den alten Fritz).

У процесі укладання ономасіологічного портрету внутрішньої форми ФОКА встановлюємо ті ознаки образу чи пресупозиції, які в результаті переосмислення стали основою фразеологічного семіозису. ФО з КА міфологічного походження *gordischen Knoten durchhauen* має цікаву ономасіологічну основу. Перекази свідчать, що цар Гордіос зав'язав канат у складний тугий вузол. Оракул оголосив пророцтво про те, що той, хто розв'яже вузол, буде правителем Азії. Багато чоловіків намагалися виконати це завдання, що й описано Плутархом у 333 р. (Словopedia; Wikipedia). Тому перше значення ФО *der gordische Knoten* – складне завдання – утворилося на основі виокремленої ознаки пресупозиції (складне, нереальне для виконання завдання), яка є основою внутрішньої форми. Але, як свідчать історичні джерела, Олександр Македонський розрубав Гордіїв вузол, не намагаючись його розплутати (Brockhaus, 1994: 98). Поява нової ознаки пресупозиції стала поштовхом для розвитку ФЗ та сприяла модифікації структури ФО – *den gordischen Knoten durchschlagen / lösen* – енергійно вирішити складне питання несподіваним способом, ухвалити неочікуване рішення.

Як бачимо, зміна структури пресупозиції, викликана зміною набору ознак, сприяла семантичній трансформації ФО. Відбувся дорозвиток пресупозиції – ономасіологічної основи фраземи, з'явилися нові характеристики пресупозиції, одна з яких стала мотиватором вторинного фразеологічного семіозису, активованого позамовними чинниками. У структурі ФЗ змін зазнав денотат (складне завдання → вирішення завдання), модифікувався конотативний компонент (негативна → позитивна оцінка), посиливши інтенсивність ФЗ (завдяки

структурній зміні ФО – додався дієслівний компонент *durchschlagen*, інтенсивність значення якого вплинула на конотат (експресивність) ФЗ).

Зміна ФЗ досліджуваних одиниць відбувається також у результаті: 1) зміни / дорозвитку образу внутрішньої форми (маємо на увазі появу нових ознак образу, виокремлення яких сприяє повторній стереотипізації, яка, у свою чергу, відображається у зміні ФЗ); 2) зміни вибору ознаки / поява нової ознаки, яка є основою семіозису; 3) зміни оцінки стереотипізованої ознаки образу. Зауважимо також, що вказані шляхи модифікацій ФЗ можуть бути задіяні комплексно.

Дорозвиток образу основи внутрішньої форми ФО відбувається під впливом позамовних чинників, а зміна структури ФО – у результаті національно-специфічного переосмислення виокремлених ознак образу і потреби їх лінгвалізації. Наприклад, образ біблійного першого чоловіка *Adam*, якого було вигнано з раю, послугував ономасіологічною основою низки ФО на позначення стереотипів про: 1) вік людини (*der alte Adam* (WRARWiASUS) – літня людина); 2) оцінку сучасного / застарілого (*der alte Adam* – давні звички, пережитки минулого). Наведені приклади ілюструють національно-специфічне переосмислення однієї виокремленої ознаки образу *Adam* – старий (про людину) → давній (звички) → несучасний (пережитки – про звички, правила, оцінки).

Повторне переосмислення вже відомих виокремлених ознак впливає на зміну поняття / денотата, для вербалізації якого інколи необхідно залучати нові структурні компоненти в будову ФО. Наприклад, стереотипне поняття про час, тривалість чогось (*seit Adam und Eva* (WRARWiASUS) – з давніх-давен, завжди); зміни на краще (*den alten Adam ausziehen / ersäufen / ablegen / ertränken / abstreifen* (WRARWiASUS) – стати новою людиною; змінитися на краще (про людину, предмети); відмовитися від старих, шкідливих звичок) – утворилося на основі виокремленої ознаки образу «старий», яка трансформувалася в «давній». Зміна лексичного наповнення ФО сприяла вербалізації антонімічного поняття «новий / оновлений», що виникло в результаті переоцінки вже виокремленої ознаки. Тобто повторна стереотипізація сприяє вторинному фразеологічному семіозису.

Поява нових ознак аналізованого образу спричинена, на нашу думку, метафоричною алюзією – використанням уже переосмислених ознак образу в ролі натяку на «щось непотрібне, нецікаве, нераціональне»: *bei Adam und Eva anfangen* (WRARWiASUS) – (розм., фам.) 1) робити довге вступне слово / товкти воду у ступі; 2) постійно

повертатися до тієї самої теми; 3) постійно пояснювати вступну інформацію, не приступаючи до головної теми; 4) довести справу до середини / не завершити роботу і знову почати з початку.

У результаті використання алюзії попередня стереотипізована ознака образу «старий» не актуалізується / ніби розчиняється в основі наступного етапу семіозису. Семіми диференційної семи виокремленої ознаки «старий / застарілий / несучасний» імпліцитно присутні в нових ознаках образу. Нові ознаки стереотипізованого образу виникають у результаті подальшого розвитку виокремлених попередніх ознак на основі цілісного образу внутрішньої форми.

Уважаємо, що укладання ономазіологічної основи ФО не обмежується лише філологічним, етимологічним, історичним, культурологічним, лінгвокультурологічним аналізами. Варто простежувати вектори розвитку сем і семемного наповнення виокремлених ознак образу, які можуть мати подальші модифікації в умовах певної лінгвокультури і виявляти національно марковані в семантичному плані результати. Шляхи розвитку ФЗ, незалежно від джерела походження ономазіологічної основи, мають суто національно-специфічний характер, сформованими умовами існування мовців.

Низка ФОКА зазнають трансформації значення через увиразнення іншої ознаки образу внутрішньої форми. Прикладом може бути *Ariadnefaden finden*. Ономазіологічною основою ФО є образ клубка ниток Аріадни (дочки царя Міноса), яка подарувала його Тесею перед входом у печеру Мінотавра, щоб той міг знайти вихід після вбивства страховиська (WBI). На основі образу міфологічного походження (клубка ниток, які врятували героя) використано ознаку – «вихід / порятунок», що мотивувало ФЗ «знайти вихід». У результаті переосмислення вказаної ознаки (нитка врятувала → призначення ниток → допомагати) виникло нове ФЗ (на рівні семи) – «допоміжний засіб». У результаті подальшого переосмислення (допомагати → направляти / скеровувати) утворилося ФЗ (додалася сема) «напрямок руху» (у переносному значенні). У сучасних словниках зафіксовано значення «велика кількість взаємопов'язаних напрямів, шляхів для досягнення чогось» (WBI).

Очевидно, що семантичний розвиток аналізованої ФОКА відбувається завдяки виокремленню нових ознак образу внутрішньої форми: перша група ознак – клубок ниток як порятунок → як засіб досягти мети → як правильний напрямок рух; друга група ознак – клубок ниток як сукупність волокон → вказує на велику кількість

взаємопов'язаних шляхів / можливостей досягнення мети. За основу внутрішньої форми вторинного семіозису взято не міфологічний образ дочки царя, що рятує героя, а лише добре відому стереотипізовану ознаку образу – клубок ниток. Відбувається редукція первинного образу внутрішньої форми. У процесі формування модифікованого ФЗ з імпліцитним використанням уже стереотипізованого добре відомого (але редукованого) образу Аріадни відбувається виокремлення нової ознаки з опорою на фрагмент образу внутрішньої форми – *Faden*. КА *Ariadne* у структурі ФО адресує ФЗ до первинної пресупозиції, хоча її семантичні ознаки у структурі ФЗ невиразні / майже стерті.

Розвиток ФЗ у результаті переоцінки стереотипізованої ознаки образу спричинюється зміною фрагментів ціннісної картини світу, її ціннісними орієнтирами. Наприклад, ФОКА з компонентом *Fritz* (поч. XIX ст.) вербалізує стереотип «померти»: *den Alten Fritzten besuchen; sich beim Alten Fritzten im Hauptquartier melden* (WBI) – (жарт.) смерті. На початку XX ст. зафіксовано ФО *als der Alte Fritz sich die Hosen mit Reißzange anzog* (WBI) – (жарт.) давно.

Раніше ім'я *Fritz* уживалося для негативного позначення будь-якого чоловіка. Якщо йшлося про німця, то значення набувало зневажливого відтінку. Згодом (кін. XX ст.) у фразеографічних джерелах (*Odysseus Abenteuer; WRARWiASUS*) зафіксовано ФОКА на позначення фахівця (модель словотвору дозволяє утворити назву спеціаліста будь-якої галузі): *ein <...> fritz / <...> fritze* (z.B. *Computerfritze, Autofritze, Werkstattfritze, Versicherungsfritze*) – (розм.) хтось, хто спеціалізується в певній галузі. КА *Fritz* у структурі ФО *Kritzelfritze sein* вказує на характер чоловіка – бути сентиментальним. ФЗ передає позитивну оцінку.

Як показує аналіз розвитку семантики ФО з КА *Fritz*, відбулася переоцінка образу внутрішньої форми ФО. Номінація образу короля, який не викликав поваги в народі, сприяє виникненню зневажливо-жартівливого відтінку значення в конотативному компоненті ФЗ. Оскільки ім'я було популярним, воно використовується у складі інших ФО, які номінують різні стереотипні уявлення. Водночас змінюється відтінок значення й оцінки: жартівливий (зневажливо-негативна оцінка) → розмовний (нейтральна / амбівалентна оцінка) → сентиментальний (амбівалентна / позитивна оцінка).

Висновки. Отже, ономазіологічна основа ФОКА формується на базі образу, або пресупозиції. Аналіз фактів мови виявив, що за характером трансльованої інформації та джерелом її похо-

дження ономазіологічна основа виникає на підґрунті транскультурної та національно-культурної інформації.

Встановлено, що у процесі модифікації ФЗ задіяні мовні та позамовні чинники. До мовних чинників належить метафоризація – первинне і вторинне переосмислення виокремлених ознак образу / пресупозиції чи їхніх фрагментів. Серед позамовних чинників виявлено: дорозвиток стереотипізованого образу завдяки появі нових ознак;

вибір інших ознак стереотипізованого образу, на основі яких відбувається вторинний семіозис, спричинений повторною стереотипізацією; переоцінка стереотипізованої ознаки чи цілого образу ономазіологічної основи ФОКА. З'ясовано, що виявлені шляхи семантичного розвитку ФОКА діють комплексно.

Перспективами подальших розвідок окреслено вивчення механізмів семантичних трансформацій німецьких ФО на позначення стереотипів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мадиева Г. Б., Супрун В. И. Теоретические основы ономастики : учебное пособие. Алма-Ата ; Волгоград : Арыс ; Перемена, 2011. 280 с.
2. Отин Е. С. Словарь коннотативных собственных имён. Донецк : Юго-Восток Лтд., 2004. 412 с.
3. Словопедія : універсальний словник-енциклопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53395/9307.html>.
4. Brockhaus-Lexikon. Band 7, Brockhaus und dtv, Wiesbaden / München 1982. URL: <https://archive.org/details/brockhauskonvers13leip>.
5. Für den alten Fritz – aber wer ist das? URL: <https://www.redensarten.net/fuer-den-alten-fritz/>
6. GEolino. URL: <https://www.geo.de/geolino/redewendungen/8980-rtkl-redewendung-damoklesschwert>.
7. Odysseus Abenteuer 4 – zwischen Skylla und Charybdis. URL: <https://www.die-goetter.de/odysseus-abenteuer-4-zwischen-skylla-und-charybdis>.
8. Wander: Deutsches Sprichwörter-Lexicon von Karl Friedrich Wilhelm Wander. URL: <https://woerterbuchnetz.de/?sigle=Wander&mode=Vernetzung&lemid=WH00316#1>.
9. WBI. *Wortbedeutung.info*. Wörterbuch. URL: <https://www.wortbedeutung.info/Ariadnefaden/>.
10. Wikipedia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
11. WRARWiASUS: Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache. URL: <https://www.redensarten-index.de/>.

REFERENCES

1. Madieva, G. B., Suprun, V. I. Teoreticheskie osnovy onomastiki : Ucheb. posobie. [Theoretical foundations of onomastics : Textbook. allowance]. Almaty : Arys ; Volgograd : Peremena. 2011. 280 p. [in Russian].
2. Otin, Ye. S. Slovar konnotativnykh sobstvennykh imen. (Ser. Filologicheskie slovari russkogo yazyka). [Dictionary of connotative proper names]. (Ser. Philological dictionaries of the Russian language). Donetsk : Yugo-Vostok, Ltd. 2004. 412 p. [in Russian].
3. Slovopediia. Universalnyi slovnyk-entsyklopediia. [Wordpedia. Universal dictionary-encyclopedia]. URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53395/9307.html> [in Ukrainian].
4. Brockhaus-Lexikon [Brockhaus Lexicon]. Volume 7, Brockhaus and dtv, Wiesbaden / Munich. 1982. URL: <https://archive.org/details/brockhauskonvers13leip> [in German].
5. Für den alten Fritz – aber wer ist das? [For old Fritz – but who is that?]. URL: <https://www.redensarten.net/fuer-den-alten-fritz/> [in German].
6. GEolino. [Geoline] URL: <https://www.geo.de/geolino/redewendungen/8980-rtkl-redewendung-damoklesschwert> [in German].
7. Odysseus Abenteuer 4 – zwischen Skylla und Charybdis. [Odysseus Adventure 4 – between Scylla and Charybdis]. URL: <https://www.die-goetter.de/odysseus-abenteuer-4-zwischen-skylla-und-charybdis> [in German].
8. Wander: Deutsches Sprichwörter-Lexicon von Karl Friedrich Wilhelm Wander. [German proverb lexicon by Karl Friedrich Wilhelm Wander]. URL: <https://woerterbuchnetz.de/?sigle=Wander&mode=Vernetzung&lemid=WH00316#1> [in German].
9. WBI: Wortbedeutung.info. Wörterbuch. [Wordsense.info. Dictionary]. URL: <https://www.wortbedeutung.info/Ariadnefaden/> [in German].
10. Wikipedia. [Wikipedia]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> [in German].
11. WRARWiASUS: Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache [Dictionary for idioms, idiomatic expressions, proverbs, colloquial language]. URL: <https://www.redensarten-index.de/> [in German].